

הפקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי

אב תשע"ט

אוגוסט 2019

לכבוד,

מורי תחום הדעת

, תנ"ך ממ',

שלום רב,

עם סיום בדיקת בחינות הקיץ תשע"ט, ברצוני לשתף אתכם בתוצאות ובהישגי התלמידים ולהעלות מספר תובנות. התובנות, נכתבו בתום תהליך ההערכה, ומאוסוף הדברים מצוותי ההערכה. כמו כן, הניתוח הסטטיסטי של השאלונים, שפך אור על הנתונים, חידד ואישש חלק ניכר מהתובנות אשר יובאו לפניכם. התובנות יסייעו בידכם במתן הדגשים והכוונה בתהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה לאורך השנה.

להלן הנתונים :

שאלון	שם השאלון	ציון	מספר התלמידים
1281	2 יח"ל*	71.86	37,903
1284	עולים*	72.07	866
1287	עתירת מדיה*	79.91	1,014
1282	30% אקסטריני	74	715
1272	30% עולים אקסטריני	72.69	39
1381	יחידות מורחבות	83.03	1,551
1382	יחידות מורחבות אקסטריני	87.67	862
	*ציון 70% בלבד		

תובנות כלליות:

התובנות המופיעות להלן מתייחסות למבחן קיץ 2019 בלבד. אלה מצטרפות לתובנות שפורסמו במועדים הקודמים .

- המעריכים מדווחים על בחינות רבות הכתובות כהלכה, המשקפות הבנה מעמיקה ורחבה של חומרי הלימוד ושימוש נכון במיומנויות הלמידה הנדרשות בתחום הדעת. הנתונים: 15,773 תלמידים עם ציון הבחינה הנע בין 80-100 ומעלה. 16,087 תלמידים עם ציון הבחינה הנע בין 55-79. 6,043 תלמידים שציון הבחינה נכשל .
- התמודדות התלמידים עם השאלות המכוונות לידע היא נאותה. יחד עם זאת, באותן השאלות המכוונות להבנת הידע, ניתוחו הסקת מסקנות, היקש ויישום, היינו סדר חשיבה גבוה, כאן ההתמודדות קשה יותר.
- ידיעת גבולות היחידה והפסוקים - נמצא קושי אצל תלמידים רבים, באיתור גבולות היחידה הנלמדת, ואיתור הפסוקים בטקסט המקראי. יש לתרגל כל העת את איתור הפסוקים הרלוונטיים ליחידת הלימוד, הכרת טעמי המקרא, המגדירים את גבולות היחידה בכלל והפסוקים בפרט.

הפקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי

יש ותלמידים אינם מדייקים בפסוקים הספציפיים הנדרשים בשאלה ועונים על כל הקטע בכללותו, או מצטטים את כולו. ידיעת גבולות היחידה והפסוקים השונים, יעזרו לדייק בדרישה לאיתור וציטוט מדויק של הפסוקים הרלוונטיים.

- מיומנויות למידה – נמצא שמיומנויות בסיסיות חסרות ועלינו לתת את הדעת עליהן במסגרת ההוראה והלמידה. מיומנות ההשוואה. כאשר יש השוואה בין שני טקסטים יש דרישה מובנית של מיומנות זו, עם מילות מפתח כגון "בניגוד ל...". ולאחר מכן תופיע מסקנה "לכן המסקנה...". מיומנות הכללה ופירוט דבר והיפוכו הצגת טענה ובניית טיעון מנומק. נימוק חייב להיות מוסבר ומבוסס.
- יש להתייחס בדרכי ההוראה ובלמידה ליחידת הלימוד בהקשר הרחב. למשל בפרקי ההיסטוריוגרפיה יש לתת את הדעת להיבטים נוספים כנבואה והחוק, בסוגיות הנדונות בטקסט.
- בשאלות העמ"ר, בהן נדרשת מיומנות הטיעון והנימוק, יש להתייחס להקשר ולטקסט המקראי.
- יש לתת את הדעת בתהליך הלמידה וההוראה, לזהו ודיון בערכים מובילים בטקסט המקראי.
- תכנית הלימודים מחייבת בקיאות בנושאי ההרחבה. תשובות התלמידים בנושאים אלה, מעידים על פערים ולמידה חסרה. לימוד חלקי של הנושאים מצמצם את הבחירה שניתנת לתלמיד במהלך הבחינה.
- השפה – הבנת השפה הציורית כדוגמת השפה בה משתמשים הנביאים. יש והתלמידים מתייחסים אל השפה הציורית והאמצעים האמנותיים כפשוטם וכלשונם ומפרשים אותם באופן מילולי בלבד. למשל להבין את ישעיה א', יח "עם השנים החטאים ימסו כמו שלג...", היא הבנה המחמיצה את העיקר. יש להתייחס לאמצעים הרטוריים השונים, הבחנה ביניהם, והמסר העומד מאחורי השימוש בהם. משמעות הכינויים למשל ב "נבות היזרעאלי", "מלך שומרון" שימוש במושגים "יחודיים המהותיים לתחום הדעת -"מוסר" "פולחן", "ריכוז פולחן" "גמול לדורות", "משפט וצדקה", "צדק", "דיברתי ועשיתי", "ה' צבאות", "נאם ה'", "לדרוש את ה'" שימוש מוטעה בביטוי "ה' אחרים, הלשון הכתובה שונה מלשון הדיבור, לכן יש להמעיט ככל האפשר בשימוש בלשון הדיבור. היה ויש שימוש בשפה הדבורה, יש להבדילו באמצעות מירכאות. שימוש בביטויים ומילים טריוויאליים בלשון הכתובה, כדוגמת "מונח" "ביקורת", "חלוקים בעמדותיהם".
- יש להורות לתלמידים לענות על כל הסעיפים הנדרשים בשאלה. גם אם נעשה וויתור על השאלה או סעיפיה, יש למחוק את התשובה ממחברת הבחינה. הסעיפים הראשונים הם אלה הנבדקים בלבד. נמצאו מחברות רבות שהמענה על השאלות והסעיפים השונים היה חלקי, והניקוד היה בהתאם.

ניתוח נתוני בחינות הבגרות עד לרמת שאלות וסעיפים לכל כיתה, מגיע לכל בית ספר. ניתוח הנתונים מהווה כלי שרת בידי הצוות המקצועי, להערכה מעצבת למידה הוראה והערכה בתחום הדעת.

פרק ראשון -היסטוריוגרפיה ונבואה

ניכר כי בפרקי ההיסטוריוגרפיה, התלמידים מגלים בקיאות בפרקי הלימוד. אחוז הבוחרים בפרקי הנבואה עדיין נמוך מאלה המבכרים לענות על שאלות ההיסטוריוגרפיה. יחד עם זאת התלמידים אינם נרתעים להתמודד עם פרקי הנבואה הנלמדים בכיתה, ואף ההצלחה בהן היא נאותה.

הפקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי

סעיפי א' בשאלות הגדולות, מתייחסות לכל הפרק בכללותו. יש בהם איסוף ידע ומידע וכן התייחסות לסוגיות מרכזיות בפרק הנלמד. יחד עם זאת לא נדרש בהם שינון, אלא הבנה של פרקי לימוד הנלמדים בכיתה. הישגי התלמידים משיגים לרוב את מטרתם, ומאפשרים צבירת ניקוד מסך הניקוד הגבוה ביחידה כולה.

שאלה מספר 1-

מספר גדול של תלמידים הבוחרים בה. מספר הנכשלים בה קטן מאד. הממוצע בשאלה זו הוא 73.

בפרקי הלימוד, יש לתת את הדעת להבנת הדברים ולא לשינונם. יש לשלב חשיבה מסדר גבוה בהוראה ולמידה של הפרקים.

סעיף א – היה קושי לאתר בכתוב את הרמזים למעשיו של אחאב. הדברים אינם נאמרים במפורש אלא רק נרמזים. שינון פרטי המידע בפרק אינו מסייע בידי התלמידים ללמידה בסדר חשיבה גבוה.

סעיף ב- לתלמידים היה קושי יחסי בסעיף זה משאר הסעיפים בשאלה בכללותה. היה קושי בהבנת הכינויים והמסר המועבר דרכם.

סעיף ג - הממוצע היה נמוך משאר הסעיפים האחרים, ומספר הנכשלים גדול יותר מהאחרים. בשאלה ישנה התייחסות לטענה בה שני צדדים ועל התלמיד היה לנמק את תשובתו. הדרישה אינה שינון של הפרק ותכניו אלא התייחסות הדורשת הבנה והתמודדות עם הידע והתוכן הנלמד.

סעיף ד- היה קושי להשתמש בידע הנרכש, ולהגיע לכדי הכללה.

שאלה 2 –

מספר גדול של תלמידים הבוחרים בה. הממוצע בשאלה זו הוא 74.28.

ההתמודדות עם הסעיפים השונים הייתה נאותה. רובם עסקו באיתור מידע ותוכן מתוך הכתוב.

בסעיף ג, מספר הבוחרים בו קטן יותר מהאחרים. השאלה עסקה בהיקש ויישום בין שני כתובים.

שאלה 3 –

מספר הבוחרים בה קטן. הממוצע בשאלה זו 74.75.

מספר הבוחרים בשאלת הנבואה עלה משנה שעברה אך עדיין התלמידים מעדיפים לבחור את השאלות על מלכים מאשר השאלה על הנביאים. הנבואה כז'אנר, עדיין מרתיעה את תלמידינו, מלבחור בשאלות העוסקות בה. בשאלה הזו, לא ניכר קושי להתמודד עם הדרישה בסעיפים השונים, העוסקים במהות ועקרונות בסיסיים של הנבואה. תלמידים שבחרו לענות עליה, עשו זאת בהצלחה.

פרק שני- נושאי החובה

שאלה 4 –

הפריט הקל ביותר בבחינה, ומספר הבוחרים בה גבוה ביותר. הממוצע בשאלה זו 91.85.

שאלה שדרשה איתור מידע בלבד מטקסט, ממוקד ומצומצם מאד.

הפקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי

שאלה 5- מספר הבוחרים בה גדול. ממוצע בשאלה זו 79.08.

נדרשת הכללה בשאלה זו, המתייחסת ל"אמונה שתלויה בדבר" ו"אמונה שאינה תלויה בדבר". זו מהות המחלוקת בעמדותיהם של אלוהים והשטן. כמו כן הנימוק אינו יכול להיות סתמי, וחייב להסתמך ולהתבסס על הטקסט המקראי.

שאלה 6-

מספר הבוחרים בה גדול. ממוצע בשאלה זו 65.95.

סעיף א אמנם מתייחס למידע בטקסט, אך הדרישה לסיבה אפשרית, אינה מצוינת מפורשות. זו משתמעת ומובנת מההקשר הרחב של היחידה כולה.

שאלה 7 –

מספר הבוחרים בה גדול. ממוצע בשאלה זו 79.51.

השאלה דרשה איתור מידע מתוך הטקסט. יש להקפיד על דיוק במענה, התואם אך ורק את יחידת הפסוקים הנדרשת, ולא על הקטע כולו.

פרק שלישי נושאי הרחבה-

ניכר כי נושאים אלה אינם מקבלים מקום נרחב בלימוד והוראה. תשובות התלמידים בחלק זה, מעידות על חסרים ופערים בידע ובהבנה של יחידות הלימוד בהתאם לנדרש בתכנית הלימודים.

שאלה 8

מספר הבוחרים בה קטן. ממוצע בשאלה זו 61.94.

בסעיף א הישגים נמוכים מאד למרות שההתייחסות הייתה לפסוק אחד בלבד. הדברים בפסוק זה מתוארים בלשון ציורית, שלא הובנה על ידי התלמידים, וכתוצאה מכך המסר העיקרי הוחמץ.

להבדיל בסעיף ב כאשר הדרישה הייתה לאיתור מידע העולה מהטקסט, הממוצע היה גבוה יותר.

שאלה 9 -

מספר הבוחרים בה סביר. ממוצע בשאלה זו 61.67.

יש קושי להבין את הלשון והאמצעים הרטוריים להבנת ז'אנר הנבואה. למרות שזה פרק מאד ידוע ונלמד רבות, תלמידים לא התמודדו עם הבנת הנבואה לשונה ומסרה.

בסעיף השני, היה קושי בהבנה בסיסית של המושגים הקשורים לנבואה "דיברת ועשיתי", " וידעתם כי אני ה'" והבנת המסר העולה מהשימוש בשפה הציורית של הנביא. הממוצע בסעיף זה נמוך.

קטע להבנה וניתוח –

ניכר כי נעשית הכנה ראויה, ומתן כלים להתמודדות עם הטקסט המקראי. ממוצע בשאלה זו 78.33.

בשאלה 10 נדרש איתור מידע, והתלמידים התמודדו עימו כראוי.

הפקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי

בשאלה 11 מיומנות השוואה הנדרשת בשאלה זו, חסרה במעט. ההשוואה מיוצגת על ידי המילה " בניגוד". למרות זאת היה קושי בהתייחסות לשני הצדדים והמסר העולה מהשוואה זו. כמו כן "ביקורת סמויה" היא סוג של הבנה של הטקסט, מעבר למידע המופיע בו. בזה התקשו מעט התלמידים.

בשאלה 13 היה קושי באיתור הסתירה המתבקשת, והסקת המסקנה מהשוואה בין שני הכתובים.

שאלון עתיר מדיה 1287-

סעיפי הבחינה ברובה, זהה לשאלון 1281, מלבד אותם הסעיפים בהם משולבים קטעי מדיה. ההערות שנכתבו לעיל, כוחן יפה גם לשאלון זה.

השימוש במדיה נועד להאיר את הטקסט המקראי מנקודות ראות נוספות. מוקד השאלה היא הטקסט המקראי, לכן גם התשובה עליה, חייבת להתייחס בראש ובראשונה אליו.

דוגמא לכך ניתן לראות בשאלה 9. התלמידים התייחסו רק ל"תקווה" בשיר שהוצג, ללא התייחסות לייאוש המופיע בטקסט המקראי.

יש לעבוד על גבולות היחידה ומיומנות הציטוט. יש ותלמידים מעתיקים את כל הקטע כתשובה, ללא הבחנה ודיוק נדרשים. כמו כן ציטוט אינו נחשב לתשובה. הציטוט חייב הסבר.

הפערים הרבים שהיו בבחינות אלה, מעידים על התנסות חסרה של התלמידים והמורים בבחינות מקוונות עתירות מדיה, לאורך השנה ולא רק לקראת מועד ההדמיה ובחינת הבגרות.

יש לכוון את התלמידים:

לעבור ולבדוק את התשובות לאחר הקלדתן.

למחוק סעיפים שהם אינם רוצים שיופיעו כתשובותיהן. אחרת אלה נבדקים על פי סדר הופעתם ומקבלים ניקוד בהתאם.

כאמור המדיה היא אמצעי להאיר את הטקסט המקראי ולא המטרה, לכן יש להקפיד לענות על מה שנשאל בשאלה, המכוון לטקסט המקראי.

שאלון עולים 1284-

שאלה 2 ממוצע בשאלה זו 51.12

השאלה עוסקת בעיקר בתוכן היחידה. יחד עם זאת נדרשה מיומנות של השוואה בין שני פסוקים בלבד. מיומנות זו חסרה בהתמודדות עם הדרישה בשאלה.

שאלה 6 ממוצע בשאלה זו 48.4.

השאלה עסקה באירוע היסטורי והשלכותיו. השאלה דרשה אך ורק איתור מידע מתוך היחידה, בהתאם לשלושה מדדים נתונים. למרות זאת ההתמודדות של התלמידים הייתה חסרה, בשאלה זו.

כמו כן בשאלת העמ"ר, על התלמיד היה להתמודד עם בניית טיעון המסתמך על הסוגיה הנדונה. הניקוד לסעיף זה, היה 6 נקודות, ובכל זאת תלמידים לא הצליחו לעמוד בדרישה לבניית טיעון מתן הסבר ונימוק כפי שנדרש.

שאלה 7 ממוצע בשאלה זו 71.98

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף א' מורשת

הפקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי

הפריט הקשה ביותר. נראה קל התגלה כקשה. אחוז הבוחרים בו גבוה, ציון נמוך. איתור המידע הנדרש בשאלה, דרך הלשון הציורית, יצרה קושי. לא ניתן ללמד נבואה ללא התייחסות לאמצעים האמנותיים, למטרתם ולמסר המועבר דרכם.

נבחנים אקסטרניים ונבחני משנה –שאלון 1282 :

ניכר כי ההתמודדות עם ספר בראשית נאותה. התמודדות עם פרקי החוק והחכמה, על המסר בהם והאמצעים האמנותיים, חסר. עם השאלות העוסקות באיתור מידע מהיחידה, התלמידים מתמודדים עימן יפה. כאשר השאלות עוסקות מעבר לאיתור המידע בסדר חשיבה גבוה, כגון השוואה, מתגלה קושי בהתמודדות עם הדרישה.

1381 יחידות מורחבות –

בשאלה 1 ממוצע בשאלה זו 66.38. פריט הקשה ביותר, אחוז בוחרים קטן, ציון ממוצע נמוך. בסעיף א ממוצע 61.20. יש לתת את הדעת בתהליך ההוראה והלמידה לתרגול והתמודדות עם פרשנות לסוגיה, ולא רק לעסוק בפשט הכתוב.

שאלה 3 פריט הקל ביותר אחוז גדול בוחרים בו, ממוצע גבוה 92.29. שאלה 7 פריט שנראה קל, התגלה כקשה. אחוז הבוחרים בו גבוה, הציון נמוך 71.33. השאלה עוסקת בלשון הציורית. יש לחדד בתהליכי ההוראה והלמידה את מטרת השימוש והמסר באמצעים אמנותיים בדברים.

אתם מוזמנים ליצור עימי קשר ישיר, לכל שאלה ותהיה הנוגעת לבחינת הבגרות.

בברכה, ענת